

SÁMEDIGGI
SÁMITIGGE
SÄÄ'MTE'ĠĠ
SAAMELAISKÄRÄJÄT

NUOR

Saamelaiskäräjien nuorisoneuvosto NUORISOPOLIITTINEN TOIMINTA- JA KEHITTÄMISOHJELMA 2025–2027

Hyväksytty nuorisoneuvoston kokouksessa 21.1.2025.

Sisällysluettelo

1.	TOIMINTAOHJELMAN LÄHTÖKOHDAT	1
2.	TOIMINTA- JA KEHITTÄMISOHJELMAN TAVOITTEET JA KEHITTÄMISTOIMET	2
2.1.	Saamenkielisen ja -kulttuurin mukaisen nuorten vapaa-ajan toiminnan kehittäminen	2
2.2.	Saamelaisnuorten kuuleminen ja saamelaisnuorten tavoittaminen	3
2.3.	Saamelaisnuorten kielellisten oikeuksien vahvistaminen.....	4
2.4.	Saamelaisnuorten elinolojen kehittäminen saamelaisten kotiseutualueella.....	5
2.5.	Tietoisuuden lisääminen saamelaisista.....	6
3.	OHJELMAN SEURANTA JA ARVIOINTI.....	7

Kansikuva: Elli-Marja Hetta

1. TOIMINTAOHJELMAN LÄHTÖKOHDAT

Saamelaiskäräjien työjärjestyksen 17 b § (19.2.2020) mukaan Nuorisoneuvoston tehtävänä on käräjien hallituksen alaisena valmistella vaalikaudeksi kerrallaan saamelainen nuorisopoliittinen toiminta ja kehittämisohjelma.

Saamelaiskäräjät nimeää nuorisoneuvoston puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja viisi (5) muuta varsinasta jäsentä ja heillä on henkilökohtaiset varajäsenet. Nuorisoneuvosto voi nimetä neuvostoon enintään (viisi (5) pysyvää asiantuntijajäsentä. Jäsenet ovat valituksi tullessaan 18-28-vuotiaita saamelaisnuoria ja asiantuntijajäsenet ovat valituksi tullessaan 15-17 vuotiaita saamelaisnuoria. Neuvoston sekä neuvoston asiantuntijoiden tulee edustaa mahdollisimman hyvin Suomen saamelaisten kielellisiä ja alueellisia ryhmiä.

Saamelaiskäräjien työjärjestyksen 17 b § (19.12.2023) mukaan nuorisoneuvoston tehtävänä on käräjien hallituksen alaisena

- 1) valmistella vaalikaudeksi kerrallaan saamelainen nuorisopoliittinen toiminta ja kehittämisohjelma sekä ylläpitää ja valmistella tarvittaessa muita nuorisopoliittisia asiakirjoja ja toimenpide-ehdotuksia, b0
- 2) valmistella saamelaisnuoria koskevat esitykset, aloitteet, lausunnot ja muut kannanotot,
- 3) valmistella ehdotus 17 a §:ssä tarkoitettuun nuorisoneuvostoon valittavista jäsenistä ja varajäsenistä
- 4) edistää saamelaisnuorten oikeuksia omaan kieleensä ja kulttuuriinsa vaalikaudeksi hyväksytyn saamelaisen nuorisopoliittisen toimintaohjelman puitteissa,
- 5) vahvistaa saamelaisnuorten kuuluvuutta saamelaiskulttuuriin,
- 6) kannustaa saamelaisnuoria osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan,
- 7) edistää saamelaisnuorten kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä,
- 8) harjoittaa yhteistyötä nuorten asioita hoitavien kansallisten ja kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten kanssa,
- 9) jakaa tietoa saamelaisnuorten oikeuksista ja saamelaisten perinteisestä tiedosta,
- 10) päättää edellä 4 §:n 10 a kohdassa tarkoitetun saamelaisen nuorisomäärärahan käytöstä hyväksymällä sitä koskevan käyttösuunnitelman,
- 11) seurata ja valvoa saamelaisen nuorisomäärärahan käyttöä,
- 12) laatia Saamelaiskäräjien hallitukselle vuosittain selvitys saamelaisen nuorisomäärärahan käytöstä,
- 13) vastata edellä 17 a §:ssä tarkoitetun nuorisoneuvoston yhteydessä itsenäisesti toimivan erillisen Saamelaisnuorten konferenssin järjestämisestä kahden vuoden välein tai erityisestä syystä tätä useammin. Saamelaisnuorten konferenssi voi antaa omissa nimissään julkilausumia, esityksiä ja aloitteita, jotka liittyvät saamelaisnuorten elinoloihin ja hyvinvointiin sekä,
- 14) hoitaa muut toimialaansa kuuluvat tehtävät.

2. TOIMINTA- JA KEHITTÄMISOHJELMAN TAVOITTEET JA KEHITTÄMISTOIMET

Saamelaisten nuorisopoliittista toiminta- ja kehittämisohjelmaa ohjaavat Saamelaiskäräjien toimintaohjelman 1.9.2024-31.12.2027 asettamat tavoitteet.

Saamelaiskäräjien toimintaohjelman 1.9.2024-31.12.2027 nuorisoneuvostoa koskevat sektorikohtaiset lyhyen aikavälin tavoitteet:

1. Saamenkielisen ja -kulttuurin mukaisen nuorten vapaa-ajan toiminnan kehittäminen
2. Saamelaisnuorten kuuleminen ja saamelaisnuorten tavoittaminen
3. Saamelaisnuorten kielellisten oikeuksien vahvistaminen
4. Saamelaisnuorten elinolojen kehittäminen saamelaisten kotiseutualueella
5. Tietoisuuden lisääminen saamelaisista

2.1. Saamenkielisen ja -kulttuurin mukaisen nuorten vapaa-ajan toiminnan kehittäminen

Saamelaisnuorten vapaa-ajantoiminnan kehittäminen on nuorisoneuvoston yksi vaalikauden päätavoitteista. Saamelaisnuorille suunnattu vapaa-ajan toiminta vahvistaa saamelaisnuorten identiteettiä, lisää kielitaitoa ja kulttuurintuntemusta sekä vahvistaa kuuluvuutta saamelaisyhteisöön. Saamelaisnuoret ovat toistuvasti nostaneet esille toiveen saamenkielisestä nuorisotyöstä. Saamenkielinen nuorisotyö kuuluu saamen kielilain mukaisesti kuntien lakisääteisiin palveluihin.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvityksessä (2022) nousee esille saamelaislasten ja –nuorten tarve saamenkieliseen vapaa-ajan toimintaan. Selvityksessä saamelaislapset nostavat tärkeimmiksi keinoiksi saamelaislasten hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisen edistämiseksi mm. mahdollisuuden käyttää saamen kieliä enemmän vapaa-ajallaan. Lapset tuovat esille, että heillä ei ole kokoontumispaikkaa, jossa he voisivat yhdessä viettää vapaa-aikaa. Saamelaista identiteettiä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta saamelaisuuteen ja saamelaisiin perinteisiin vahvistaa saamen kielten käyttö lasten elämässä. Selvityksen toimenpide-ehdotuksena on muun muassa lapsille sopivien kokoontumispaikkojen järjestäminen myös kyliin ja harvaan asutuille asuille, julkisen liikenteen ja erilaisten kuljetusmuotojen kehittäminen niin, että ne tukevat lasten itsenäistä liikkumista kouluun ja vapaa-ajalla se saamenkielisen vapaa-ajantoiminnan kehittäminen ja saamen kielten käyttömahdollisuuksien kehittäminen etenkin saamelaisten kotiseutualueella ulkopuolella asuvien saamelaislasten identiteetin vahvistamiseksi.

Nuorisoneuvosto on kehittänyt saamenkielistä nuorisotyötä yhteistyössä saamelaisalueen kuntien kanssa De2!-hankkeessa vuonna 2024. Nuorisoneuvoston tavoitteena on hankkeen

perusteella luoda malli saamenkieliselle nuorisotyölle. Näin toiminnalla olisi jatkumo hankkeen päättymisen jälkeen ja toiminta olisi suunnitelmallista ja organisoitua. Hankkeen jälkeen saamenkielistä nuorille suunnattua vapaa-ajantoimintaa olisi mahdollista järjestää saamelaisien kotiseutalueen kunnissa ja se tavoittaisi laajasti saamelaisnuoria.

Toimenpide	Aikataulu	Yhteistyötahot	Mittari
saamenkielisen vapaa-ajantoiminnan kehittämishanke	2024-2026	saamelaisalueen kunnat, Nuorisokeskus Vasatokka, Sakk	toteutunut hanke
saamenkielisen ja saamelaiseen kulttuuriin perustuvan nuorisotyön vahvistaminen saamelaisalueen kunnissa hankkeen jälkeen	2027	saamelaisalueen kunnat	toteutunut toiminta hallitusohjelman kirjaus
selvitetään saamenkielisen nuorisokoordinaattorin palkkaamista Saamelaiskäräjille	2026-2027	saamelaisalueen kunnat OKM	rahoituksen varmistaminen
saamenkielisen digitaalisen nuorisotyön kehittäminen	2025-2027	saamelainen etänuorisotyö -verkosto	verkon tapaamiset, järjestetyt etätapaamiset saamelaisnuorille
perinteisten taitojen oppiminen ja nuorten saamen kielen, kulttuurin ja identiteetin vahvistaminen eri puolilla saamelaisaluetta ja saamelaisalueen ulkopuolella	2025-2027	saamelaisyhdistykset saamelaistapahtumat saamelaiskäräjien keskuksat Rievdan-hanke	kurssit, työpajat, leirit, saamelaistapahtumat

2.2. Saamelaisnuorten kuuleminen ja saamelaisnuorten tavoittaminen

Nuorisoneuvoston tehtävänä on mm. edistää saamelaisnuorten kielellisiä ja kulttuurisia oikeuksia, vahvistaa saamelaisnuorten kuuluvuutta saamelaiskulttuuriin, kannustaa saamelaisnuoria osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan, jakaa tietoa saamelaisnuorten oikeuksista ja saamelaisien perinteisestä tiedosta. Nuorisoneuvoston toiminta on laajentunut ja kehittynyt erityisesti viime vuosina ja nuorisoneuvosto pyrkii vaikuttamistyöllä vahvistamaan toimintaresurssiansa. YK:n alkuperäiskansajulistuksessa sitoudutaan alkuperäiskansoihin kuuluvien nuorten voimaannuttamiseen ja valmiuksien kehittämiseen sekä tuetaan heidän täysimittaista ja tehokasta osallistumistaan päätöksentekoon heitä koskeissa asioissa.

Toimenpide	Aikataulu	Yhteistyötahot	Mittari
saamelaisnuorten kuuleminen ja joka toinen vuosi järjestettävä saamelaisnuorten konferenssi	2025 ja 2027	konferenssin yhteistyökumppanit, saamelaisyhdistykset	konferenssin julkilausumat
yhteistyön ja nuorisoneuvoston osallisuuden vahvistaminen Saamelaiskäräjien hallituksen ja lautakuntien toiminnassa	2025	sakän kaikki sektorit Ja lautakunnat	nunen osallistuminen lautakuntien kokouksiin
nuorisoneuvoston toimintaresurssin vahvistaminen vaikuttamistyön kautta	2025-2027	sakä hallitus OKM	rahoituksen ja toiminnan pysyvyys, säännölliset tapaamiset ja dialogi nuorisoministerin kanssa
saamelaisnuorten kannustaminen vaikuttamiseen ja saamelaisnuorille suunnattujen osallistumisen välineiden kehittäminen	2025-2027	sakän eri sektorit, paikalliset saamelaisyhdistykset saamelaistapahtumat, Rievdan-hanke, CapShare-hanke	nunen rekry joka toinen vuosi, alueelliset saamelaisnuorten kuulemiset
osallistuminen kansainvälisille foorumeille ja alkuperäiskansa yhteistyöhön	2025-2027	YK, EU, GIYC, UNR, sámiraddi, nuorisojärjestöt	pidetyt puheenvuorot, konferenssit, kokoukset,
yhteistyön tiivistäminen yli rajojen ja SPN-N:n roolin vahvistaminen saamelaisnuorten äänenä	2025-2027	SPN-N, Sámi Youth network	säännöllinen yhteistyö, kokoukset ja tapaamiset

2.3. Saamelaisnuorten kielellisten oikeuksien vahvistaminen

Nuorisoneuvosto nostaa yhdeksi vaalikauden päätavoitteista saamelaisnuorten kielellisten oikeuksien vahvistamisen. Saamelaisnuoret tarvitsevat tukea saamen kielen ylläpitämiseen ja säilyttämiseen ja nuoret kokevat usein luontevammaksi käyttää suomen kieltä saamen kielen sijaan. Lisäksi saamelaisnuoret eivät ole välttämättä niin tietoisia kielellisistä oikeuksistaan ja mahdollisuuksista käyttää saamen kieltä esimerkiksi viranomaisissa. Saamelaisten kielelliset oikeudet ja oikeus saamenkieliseen opetukseen koskee pääosin saamelaisten kotiseutualuetta ja näin ollen erityisesti saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella olevien saamelaisnuorten mahdollisuuksia saamen kieleen on tuettava.

Toimenpide	Aikataulu	Yhteistyötahot	Mittari
saamelaisnuorille suunnattu tietopaketti kielellisistä oikeuksista	2026	sakä kielisektori	toteutunut toiminta webinaari
saamelaisnuorten kannustaminen kielellisten palveluiden piiriin mm. sosiaalisen median kampanjoita hyödyntämällä ja tapausesimerkkien avulla	2026	sakä kielisektori	toteutunut toiminta, kouluvierailut
saamen kielten viikon näkyvyyden nostaminen erityisesti nuorten keskuudessa	2025-2027	sakä kielisektori	some kampanjat
setan sateenkaarisanaston kääntämistyön saattaminen loppuun ja julkaisu	2025-2026	kääntäjät, giellagáldu, seta	julkaistu sanasto
saamen kielen käytön vahvistaminen saamelaisnuorten keskuudessa	2025-2027	nuorten vapaa-ajan toimintaa järjestävät tahot, saamelaistapahtumat, sakän keskukset	tapahtumat, nunen viestintästrategia,
kotiseutualueen ulkopuolella asuvien saamelaisnuorten mahdollisuudet omaan kieleen: perusopetuksen ja saame äidinkielenä -opetuksen vahvistaminen erityisesti kotiseutualueen ulkopuolella	2025-2027	sakä koulutussektori	esitykset ja kannanotot, tilastot
Tiedon jakaminen etäopetushankkeesta ja mahdollisuuksista opiskella saamen kieltä	2025-2027	Etäyhteysshanke, sakä koulutussektori	tiedotuskampanja

2.4. Saamelaisnuorten elinolojen kehittäminen saamelaisten kotiseutualueella

Nuorisoneuvosto keskittyy vaalikauden aikana saamelaisten kotiseutualueen elinolojen kehittämiseen, jotta saamelaisnuorilla olisi mahdollisuus jäädä ja palata saamelaisalueelle ja hankkia toimeentulonsa myös perinteisissä elinkeinoissa. Huomattava osa saamelaislapsista ja –nuorista asuu saamelaisalueen ulkopuolella ja usein saamelaisnuoret joutuvat muuttamaan opintojen ja töiden vuoksi saamelaisalueelta. Lisäksi saamelaisalueen ulkopuolella asuvien saamelaisnuorten saamelaisyhteisöön kuuluvuutta on tärkeää vahvistaa.

Saamelaisnuorten keskuudessa on huoli tulevaisuudesta ja perinteisten elinkeinojen tilasta. Saamelainen perinnetieto on vaarassa hävitä ja heikentyä yhteiskunnallisten muutosten ja ilmastonmuutoksen seurauksena ja perinteisten elinkeinojen harjoittaminen on vaikeutunut. Saamelaisnuoret ovat erityisen huolissaan ilmastonmuutoksen vaikutuksista saamen kieleen ja -kulttuuriin ja erityisesti perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen.

Toimenpide	Aikataulu	Yhteistyötahot	Mittari
aloite saamelaiskäräjien lautakunnille saamelaisalueen työmahdollisuuksien nykytilan selvittämisestä	2025	sakä kaikki sektorit	Tehty aloite ja toimenpiteet
Oahppoofelaš – tulevaisuudessa töitä saamelaisalueelta - oppaan päivittäminen ja saamelaisalueen työllisyysmahdollisuuksien esille tuominen	2026-2027	sakä elinkeinosektori, Oppilaitokset Saamelaisalueen kunnat	päivitetty oahppoofelaš-opas
saamelaiskäräjien harjoitteluohjelman kehittäminen ja saamelaiskäräjien työmahdollisuuksien esille tuominen	2025-2027	sakä hallinto, oppilaitokset, korkeakoulut, yliopistot	Toteutuneet harjoittelut
Positiivisten käytänteiden ja taloudellisten kannustimien kehittäminen saamelaisalueen koulutus- ja työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi	2026-2027	Kunnat Lapin liitto, sakä elinkeino- ja koulutussektori	aloitteet ja kannanotot
Koulujärjestelmän ja työelämän kehittäminen niin, että saamelaisnuorilla olisi mahdollisuus osallistua perinteisiin elinkeinoihin	2026-2027	Saamelaisalueen kunnat, oppilaitokset Koulutusektori,	aloitteet ja kannanotot
saamelaisnuorten osallisuuden lisääminen maankäyttöön, ilmastonmuutokseen ja perinteisiin elinkeinoihin liittyvissä asioissa	2025-2027	sakä elinkeinosektori ja hallitus	aloitteet ja kannanotot, tapaamiset

2.5. Tietoisuuden lisääminen saamelaisista

Saamelaisiin kohdistuva rasismi ja vihapuhe on lisääntynyt ja tietämys saamelaisista valtaväestön keskuudessa on vähäistä. Suomalaista yhteiskuntaa leimaa yleisesti tietämättömyys ja stereotypiat saamelaiskulttuurista. Nuorisoneuvosto on toiminut aktiivisesti lisätäkseen tietoa saamelaisista valtaväestön lasten ja nuorten parissa. Erityisesti sosiaalinen

media on lisännyt tai nostanut esille saamelaisvastaisia ilmiöitä, ja saamelaisnuoret törmäävät helposti vihapuheeseen ja rasismiin erityisesti sosiaalisessa mediassa. Saamelaiset ovat edelleen aliedustettuna valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa. Valtaväestön tietämättömyys saamelaisista heijastuu myös alkuperäiskansoja koskevaan päätöksentekoon.

Nuorisoneuvosto on toteuttanut Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama Dihtosis-hanketta vuosina 2018-2022 yhteistyössä Nuorten Akatemian kanssa. Dihtosis-toiminnan tavoitteena on lisätä valtaväestöön kuuluvien lasten ja nuorten tietoisuutta saamelaisista ja saamelaiskulttuurista. Hankkeen toiminnalla ehkäistiin saamelaisnuoriin kohdistuvaa vihapuhetta, rasismia ja syrjintää sekä vahvistettiin heidän identiteettiään ja yhteenkuuluvuutta saamelaisyhteisöön. Dihtosis-toiminnassa nuoret oppivat saamelaiskulttuurista, ja toiminta nostaa saamelaiset sekä saamelaiskulttuurin osaksi nuorten arkitietoa. Dihtosis-hanke on osoittanut, että tarvetta on laajamittaiselle toiminnalle ja valtaväestön nuorten tavoittamiselle valtakunnallisesti. Nuorisoneuvosto kehittää edelleen kouluvierailuille toimintamallia ja hakee aktiivisesti pysyvää rahoitusta toiminnalle.

Toimenpide	Aikataulu	Yhteistyötahot	Mittari
Lisätään tietämystä saamelaisista valtaväestön lasten ja nuorten parissa nuorisoneuvoston toiminnan kautta	2025-2027	Nuorten Akatemia oppilaitokset	tiedotuskampanjat puheenvuorot, tapahtumat
vaikuttamistyö Dihtosis-toiminnan rahoituksen varmistamiseksi	2025-2027	OKM, sakä hallitus Nuorten Akatemia	toiminnan rahoitus
Vahvistetaan yhteistyötä eri toimijoiden kanssa saamelaistiedon lisäämiseksi	2025-2027	Sakän koulutussektori	tapaamiset, julkaisut,

3. OHJELMAN SEURANTA JA ARVIOINTI

Ohjelmassa määriteltyjä tavoitteita ja toimenpiteitä täsmennetään ja aikataulutetaan vuosittaisissa toimintasuunnitelmissa. Nuorisoneuvosto seuraa ja arvioi ohjelman toteutumista vuosittain toimintasuunnitelman ja -kertomusten laatimisen yhteydessä. Nuorisoneuvosto pyrkii osallistamaan saamelaisnuoret ohjelman toteuttamiseen mm. kuulemalla saamelaisnuoria ja kartoittamalla nuorten toiveita ja tarpeita saamelaisnuorten aseman parantamiseksi.